

Strasbourg, udgør et særdeles vigtigt bidrag til forståelsen af den begyndende reformation. Af og til forbavses man dog under læsningen, dette gælder f. ex. de afsluttende bemærkninger til fremstillingen af det lokale bondeoprør (s. 153 f.), hvor forf. røber en temmelig ejendommelig opfattelse af Luthers regimentslære og kaldstanke. Ligeledes virker det påfaldende, at man kan konstatere mindst 25 fejl, som alle forekommer i tyske citater og titler, og endelig bemærker man, at forf. daterer lørdag efter Viti og Modesti 1523 til 21/6 (s. 132) i stedet for 20/6 og to gange (s. 166 og 169) dateres Johs. Døbers dag til 1. juli. Det burde dog bemærkes, at denne dato er *oct.* Johs. Bapt.

MARTIN SCHWARZ LAUSTEN

THOMAS OTTO ACHELIS: Matrikel der schleswigschen Studenten 1517–1864, I–III. Kopenhagen, G. E. C. Gads Verlag, 1966–67. I: xxxi+304+ (4) s., II: (2) s.+s. 305–640+ (3) s., III: 157 s. 220 kr.

Efter mange års arbejde nåede dr. Th. O. Achelis inden sin død 1967 at afslutte hvad der må betegnes som hans hovedværk, en med personalhistoriske oplysninger forsynet fortegnelse over alle slesvigske studenter 1517–1864. På basis af elevfortegnelser fra de slesvigske latinskoler, universitetsmatriklerne for København og Kiel samt for talrige tyske universiteter er her samlet oplysninger om henvend 10.000 slesvigere, dvs. studenter som er født i hertugdømmet Slesvig eller har fået deres uddannelse der, studenter der har kaldt sig slesvigere samt studenter der har kaldt sig »Holsati«, uden at deres nærmere tilhørsforhold til Holsten har ladet sig eftervise. Ordningen er i tekstdelen kronologisk med hver student anført under ældste kendte immatrikulationsår, mens registerbindet rummer et navnerregister og et stedregister, sidstnævnte omfattende føde- og dødssted, men ikke uddannelsesstederne. Selv om dr. Achelis ved udstrakt benyttelse af trykte og utrykte kilder har skabt et i mange henseender nyttigt værk, som i en given situation vil kunne spare forskere med identifikationsproblemer megen tid, må det benyttes med forsigtighed. Som Vello Helk i rigt mål har dokumenteret i *Personalhistorisk Tidsskrift*, 15:2, 185–208, forekommer der så mange unøjagtigheder, fejlidentifikationer, udeladelser m. v., at det i det hele må anbefales at efterprøve kilderne, når opslaget gælder personer fra det 16. og første halvdel af det 17. århundrede. For det 18.–19. århundredes vedkommende, hvor kilderne er flere og bedre, skulle dette ikke være nødvendigt.

HARALD ILSØE

GUIDO KISCH: Melanchthons Rechts- und Soziallehre. Berlin, Walter de Gruyter & Co., 1967. 307 s. Ill. 48 DM.

I forordet meddeler den grundlærde forfatter, der er docent i retshistorie ved universitetet i Basel, at han i mange år har arbejdet på et værk om »die Geschichte der Billigkeitsidee in der Gestaltung des Rechts und die Auffassung seiner grundlegenden Gedanken in der italienischen, spanischen und englischen

Jurisprudenz«, men at det efter omfattende forarbejder hertil viste sig nødvendigt at drive dybtgående studier i reformatorerne epikeia-lære. Dette måtte igen forudsætte en klarlæggelse af deres almindelige rets- og statsopfattelse, og det er af arbejdet med dette sidste, den her omhandlede bog er fremgået.

Dens 1. del handler om Melanchtons forhold til retsvidenskaben og danner et sidestykke til forfatterens bog fra 1960, *Erasmus und die Jurisprudenz seiner Zeit*. Begge steder behandles hovedpersonens forbindelse med tidens førende jurister og hans betydning for disse og følgende generationer af jurister. Kisch underbygger her grundigt den almindelige opfattelse af Melanchton som den helt afgørende formidler mellem reformatorsk teologi og humanistisk retsvidenskab.

I 2. del skildres på grundlag af Melanchtons større værker og en del af talerne hans teokratiske rets- og samfundsopfattelse og dens udvikling fra en ren biblicistisk begyndelse til anerkendelse af den gældende verdslige ret som en af gud indstiftet orden – om man vil: hans vej fra mosaik ret til romeret. En del af det afsluttende kapitel, »Melanchtons Epikeia-Aequitaslehre«, vil nok være mørk tale for en del læsere uden meget specielle forkundskaber. Det kan tilrådes at læse det i forbindelse med forfatterens ovennævnte Erasmus-bog, der foruden det titlen lover også indeholder et afsnit, hvori epikeia-lærens dogmehistorie forfølges fra Aristoteles til det 16. århundrede.

Et tillæg indeholder den latinske tekst til 13 udvalgte taler af Melanchton om stats- og retsforhold. De foreligger hermed for første gang i en kritisk udgave.

ALEX WITTENDORFF

To norske historisk-topografiske skrifter fra 1500-tallet, med fortale av Dr. GUSTAV STORM. Oslo, Universitetsforlaget, 1968. (6) + 41 + 146 + (1) s. 24,50 no. kr.

Udgaven af de to skrifter, *Om Norgis rige* af Absalon Pedersen Beyer og *Om Hammar* (dvs. Hamar) af anonym forfatter, er et fotografisk optryk af den af Gustav Storm udgivne samling *Historisk-topografiske skrifter om Norge og norske landsdele, forfattede i Norge i det 16de Aarhundrede*, Chria 1895. Forbilledlig som 1895-udgaven er har den været velegnet som forlæg for optrykket, og navnlig Absalon Pedersens underholdende skrift om Norges historie og tilstand fra o. 1567 fortjener at kunne erhverves til studium eller almindelig historisk læsning. Det vidner om forfatterens belæsthed i det 16. århundredes historieværker og påvirkning af Melanchtons historiesyn og er interessant som et tidligt udtryk for norsk nationalfølelse, til dels vendt mod tysk og dansk indflydelse. I dansk historieskrivning har det haft betydning for Huitfeldt, Vedel og Holberg. Benyttede af optrykket må være opmærksom på, at originaludgavens navne- og ordregister, formodentlig fordi det omfatter mere end de i optrykket foreliggende to skrifter, ikke er medtaget i dette.

HARALD ILSØE